

Anna Bilon

Dolnośląska Szkoła Wyższa

**Doktorat Michała Mielczarka: *Polityka aktywizacji w praktyce działania pola pomocowego Powiatowego Urzędu Pracy. (Auto)etnograficzne studium krytyczne przypadku*, Wydział Nauk Pedagogicznych,
Dolnośląska Szkoła Wyższa, Wrocław,
28 września 2015 r.**

Publiczna obrona rozprawy doktorskiej mgr Michała Mielczarka zatytułowanej *Polityka aktywizacji w praktyce działania pola pomocowego Powiatowego Urzędu Pracy. (Auto)etnograficzne studium krytyczne przypadku* odbyła się 28 września 2015 roku w Dolnośląskiej Szkole Wyższej we Wrocławiu. Rozprawa ta napisana została pod kierunkiem naukowym dr hab. Bożeny Wojtasik, prof. DSW. Recenzentami dysertacji byli: prof. zw. dr hab. Krzysztof Konecki (UŁ) oraz dr hab. Lucyna Kopciwicz, prof. UG.

W swej rozprawie doktorskiej mgr Michał Mielczarek skupił się na pogłębionej jakościowej analizie praktyki działania aktywizacyjnego pola pomocowego Powiatowego Urzędu Pracy (PUP), stanowiącego jeden z kluczowych obszarów (pól) realizacji tzw. aktywnej polityki społecznej (APS). Celem jego badań było ujawnienie praktycznej logiki działań pomocowych, realizowanych pod sztandarem powszechnej aktywności i prowadzącej do niej aktywizacji. Praktyki te „napędzane” są wzrastającymi napięciami, jakie występują między światem kapitału a światem pracy. Ramą teoretyczną rozważań autora była teoria pola Pierre’a Bourdieu, która pozwoliła mu na pogłębioną i krytyczną interpretację praktyk aktywizacyjnych.

Chcąc zrealizować ten ogólny cel, autor sformułował – zgodnie z duchem teorii Bourdieu – kilka zasadniczych problemów badawczych:

- „1. Jaka jest (autonomiczna czy heteronomiczna) pozycja pola pomocowego Powiatowego Urzędu Pracy (PUP), w którym jest uprawiana polityka aktywizacji (inaczej nazywana APS), w stosunku do pola władzy (a więc pola prawomocnych decyzji definiujących tę politykę)?

2. Jak kształtuje się, w kontekście APS, struktura tego pola PUP – obiektywna struktura relacji między pozycjami (określanymi ich miejscem w dystrybucji władzy czy kapitału) zajmowanymi przez działających agensów (osoby, grupy, instytucje) konkurujących o te zasoby między sobą (grających) w tym polu?
3. Jakie generatywne zasady klasyfikacji i podziału (zwłaszcza zasady postrzegania i oceny aktywności) oraz wynikające z nich praktyki (przede wszystkim aktywizacji, czyli pomagania w osiągnięciu dyspozycji aktywności) produkują/reprodukcją tę strukturę? Inaczej mówiąc, jakie habitusy (ucieleśnione praktyki, w tym struktury mentalne – zwłaszcza pod postacią doksy i illusio), ich cechy i dyspozycje (formy i zasoby specyficznego kapitału) pozwalają wejść na teren tego pola, lokować się w nim (zajmować pozycję), tworzyć je i odtwarzać?
4. Jakie znaczenie w tym polu ma aktywizacja (zdolność osiągania aktywności) i czy można potraktować tę dyspozycję jako specyficzną formę zasobów, określającą status społeczny, zajmowaną pozycję w tym polu (a więc swoisty kapitał aktywizacyjny)?”

Dysertacja mgra Mielczarka składa się z trzech części. W części I, w rozdziale 1, autor prezentuje własną perspektywę badawczą, a więc charakteryzuje teorię pola oraz nierozdzielnie z nią związane i wykorzystane przez niego w pracy rozmaite założenia, koncepcje, a także konkretne rozwiązania ontologiczno-epistemologiczno-metodologiczne. Część II składa się z dwóch rozdziałów i traktuje o fenomenie polityki aktywizacji oraz odgrywanej w niej roli przez Powiatowy Urząd Pracy. W rozdziale 2 autor analizuje i opisuje specyfikę polityki aktywizacji, traktowanej przez niego – zgodnie z duchem teorii Bourdieu – jako pole władzy, składające się z poszczególnych subpól: ekonomii (rynkowej produkcji gospodarczej), produkcji kulturowej (ideologicznej) oraz biurokracji (polityki państwowej). Stara się zrekonstruować genezę polityki aktywizacji oraz zilustrować jej dominujący dyskurs (odnosząc się do wybranych przykładów, w tym także do przedmiotowych badań naukowych). Rozdział 3 stanowi opis autoetnograficzny aktywizacyjnego pola pomocowego PUP, uwzględniający jego najistotniejsze aspekty i wymiary, takie jak np. interakcje społeczne, międzyosobowe relacje władzy czy czasoprzestrzeń aktywizacji. Rozdział ten jest próbą przedstawienia procesu nabywania (ucieleśniania) habitusu aktywizacyjnego i zarazem swoistą (auto)socjoanalizą własnego usytuowania w tym polu autora. Ostatnia część (III), rozdział 4 jest przede wszystkim analizą i interpretacją wypowiedzi aktywizatorów Powiatowego Urzędu Pracy – zatrudnionych w nim pracowników i jego klientów. Autor, w ten sposób konstruując swoją dysertację, stara się stworzyć obraz relacyjnej rzeczywistości pola pomocowego PUP i zrekonstruować praktyczną logikę jego działania, a więc uchwycić „efekt pola”. Wywód poprowadzony jest tak, aby oddać charakter praktyk (relacji), odpowiedniości struktur obiektywnych tego pola (pozycji) oraz ich lustrzanych odbić, a więc struktur mentalnych (dyspozycji), czyli habitusów (struktur w działaniu). Autor udowadnia, że praktyki stanowią efekt „gry aktywizacyjnej”, którą

rekonstruuje i opisuje za pomocą takich kluczowych dla Bourdieu pojęć, jak: generatywne zasady klasyfikacji i podziału, doksa, *illusio*, stawki gry czy kapitał i przymoc symboliczna.

Rozprawa ta została bardzo wysoko oceniona przez recenzentów, którzy podkreślili jej interdyscyplinarność, nowatorskość i wysoki poziom naukowy. Zarówno w dysertacji, jak i w trakcie jej obrony, Doktorant wykazał się – co podkreślili recenzenci i członkowie komisji – doskonałym opanowaniem warsztatu metodologicznego, znajomością literatury przedmiotu i oryginalnym spojrzeniem na sposób uprawiania nauki. Stąd też mgr Michał Mielczarek nie tylko został uhonorowany tytułem doktora nauk społecznych, lecz także dysertacja przez niego przygotowana została wyróżniona.